

Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Kırşehir Doğumlu Memurlar (1879-1909)

Books Affairs Sicil-Iby Officers Born Kirşehir (1879-1909)

Ahmet Gündüz*

Özet

Sicill-i ahval defterleri verilerine göre yapılmış olan bu çalışmanın birinci kısmında ilk önce kullanılan arşiv belgeleri hakkında bilgilere yer verilmektedir. Sicill-i ahval nedir?, Sicill-i Ahval Defterleri kavramlarıyla ne kastedilmektedir? Sicill-i ahval defterleri hangi tarihten itibaren tutulmaya başlanmıştır ve hangi tarihe kadar sicil kayıtlarının tutulması devam etmiştir..gibi konular açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci kısımda ise Sicill-i ahval defterlerine göre tespit edilen Kırşehir doğumlu memurların hakkında veriler tablolar halinde değerlendirilmiştir. Memurların doğum tarihleri, hangi okulları okudukları, kaç yaşında göreve başladıkları, stajyer olarak mı yoksa kadrolu olarak mı işe başladıkları, işe başladıklarında kaç kuruş maaşla başladıkları, görevleri süresince almış oldukları maaşlarının miktarı, memuriyetleri esnasında ceza alıp-almadıkları, emekli olduklarında aldıkları maaşlarının miktarına varıncaya kadar detaylı bilgiler verilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Sicill-i ahval, Kırşehir, Kırşehir doğumlu memurlar.*

Abstract

Register-i ruined the books have been made according to the first part of this study are given information about the archival documents used in the first month. Register-i ruined definition of what is meant by the concept of the Registry-i ruined the books? Began to be kept from the date on which the Registry-i ruined the books and records which record keeping up to date with issues such as continued .. tried to explain. In the second part of the Registry-i was born in Kirşehir affairs officers are determined according to the books in the tables on the data evaluated. Dates of birth of civil servants, which schools they read, how many years have started to work, or as permanent staff is hired as an intern began, how many cents salary when they start work, the tasks they had taken during the amount of salary, position is not taken during the penalty-taking, the amount of salary they receive when they reached retirement until more information is given.

Key words: *Register-i ruined , Kirşehir, Kirşehir-born civil servants.*

---

* Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi - Kırşehir

Giriş

Osmanlı devlet teşkilatında görev alan memurlara ait vazifeleri müddetince hal tercümelerine konu olan, özel haller, memuriyet sırasındaki haller, tarihî seyir, ahlak ve gidişatı gibi durumların kaydedildiği defterlerin tescili işlemine sicill-i ahval, meydana getirilen defterlere de sicill-i umumi defterleri adı verilmektedir¹.

Osmanlı Devleti'nde başlangıçta memur olabilmek için konulmuş ciddi kriterler bulunmamaktadır. Devlet dairelerinin ihtiyacı olan memurlar usta-çırak ilişkisi içerisinde yetiştirilirdi. Daha ziyade memurların ve devlet ileri gelenlerin çocukları devlet dairelerine (kalemlere) çırak olarak alınırlardı. Çırak olarak alınanlar on iki yaşına vardıkları zaman kalemlere devam ederlerdi. Evde özel dersler alarak okuma yazma öğrenirler, ayrıca camilerin bitişindeki sıbyan mekteplerine de devam ederlerdi. Ancak Türkçe kitabet, inşa ve yazı çeşitlerini bu kalemlerde öğrenirlerdi. Haceler adı verilen en yüksek dereceli memurlar bu yeni yetişmek isteyen çıraklara hocalık yaparlardı. Kalemde yetişen çıraklar yetiştiğinin bir işareti olmak üzere asıl isminden farklı bir mahlas alırdı. Çırakların kabiliyetli olanlarına bazı parekende ve önemsiz yazılar yazdırılırdı. Bu şekilde yetişen çıraklar ilk memuriyete girdiklerinde maaş almazlardı. 3-5 sene sonra ayda 1 kuruştan 8-10 kuruşa kadar maaş tahsis edilerek mülazım olurlardı. Zamanla kıdemiyile orantılı olarak aldıkları ücret artardı. Üst kademelere çıkmak uzun bir zaman aldığından dolayı bazı memurlar bunu göze alamadıklarından dolayı memuriyetten ayrılmak durumunda kalırlardı. Memur adaylarının yetiştirilmeleri bütün devlet dairelerinde aynen uygulanırdı. Bazen kâtiplerin terfiinde iltimas ve adam kayırmaların olması üzerine 1838 tarihinde sınav sistemi getirilmiştir. Sınavlar iki aşamalı olup, birincisi güzel yazı, ikincisi ise verilen bir konuyu kitabet kurallarına göre tasvir eden vesika müsveddesinin yazılmasından ibaret idi. Memurun sınav kâğıdı tarafsız bir jüri tarafından değerlendirilerek, hangi sınıf ve kadroya tayin edileceği kâğıdın üzerine yazılırdı². Görüldüğü üzere Tanzimat öncesi memurlar bir nevi gelişmiş güzel seçilip, tayin edilmekte, tayinlerde rüşvet, hatır-gönül ön planda tutulmaktaydı. Bunların memuriyet vazifeleri, yetkileri, sorumlulukları tam olarak tespit edilmediği gibi, özlük hakları da teminat altında değildir³. Sicill-i ahval komisyonu kurulup çalışmalarına başladığı 1879 tarihine kadar Osmanlı Devleti'nde vazifelilerin sicillerini bir defterde toplayan büro hizmetleri de bulunmamaktadır⁴. Ancak Osmanlı yönetimi bu dairenin kuruluşundan önce de biyografi

¹ Mehmet Zeki Pakalın ;”Sicill-i Ahval”, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C.III, İstanbul,1993., s.210.; Kemal Daşcıoğlu; “*Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Buldanlı Memurlar*”, **Buldan Sempozyumu**, 23-24 Kasım 2006.s.561.; Ahmet Erkartal; **Sicill-i Ahval Defterlerindeki Safranbolulu (Zağfiranbolulu) Memurlar (1879-1909)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2007., s.12.

² Ali Akyıldız; **Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform**, İstanbul,1993, s.52-64.

³ İlber Ortaylı; **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)**, TTK Yay. Ankara, 2000,s.55.

⁴ Serdal Soyluer; **Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Muğlah Devlet Memurları (1879-1909)**, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2006,s.6.; Ahmet Ali Gazel; “Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Anamurlu Memurlar”, **A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 32, *Erzurum 2007.*,s.204.; Yunus Özger.; “Sicil-i Ahvâl Defterlerine Göre Bazı Yahudi Memurların Sosyo-Kültürel Durumları”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 4 Sayı: 16, Kış, 2011, s.383.; Cengiz Çakalolu; “Sicill-i Ahval Kayıtlarına Göre Osmanlı Devleti'ndeki Manisalı Mülki Amirler, **A.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**”, S. 25, *Erzurum, 2004.*, s. 221.

yazımına önem vermiş ve çeşitli meslek gruplarının biyografilerinden oluşan tercüme-i ahval eserlerinin hazırlanmasını sağlamıştır. Tabakat adlı eserler bu şekilde meydana gelmiştir ki eserlerin temel kaynağını rüûs ve tahvil kalemi kayıtları oluşturmaktadır⁵. Sicill-i ahval komisyonu 6 Şubat 1879 tarihinde kurulmuş ve sicil çalışmalarına başlamıştır. Fakat 1877 tarihinde temelleri atılan sicill-i ahval sistemi 1879 tarihinde memurları iki sınıf kabul eden bir işleyiş tarzı kazanmıştır. Bunlar atanmaları irade-i seniyye gerektiren üst düzey memurlardan oluşan birinci sınıf ve atanmaları bazı hallerde nazır ya da vali gibi amirlerin yetkiyle olan memurların oluşturduğu ikinci sınıftır⁶. 1896 tarihinden itibaren memur-ini mülkiye komisyonu hiç bir daireye bağlı olmaksızın sicill-i ahval kayıtlarını tutmaya devam etmiştir. 1908 tarihinde Meşrutiyet'ten sonra "Sicill-i Ahval Dairesi" adı altında yeniden fakat Dahiliye Nezareti içinde teşekkül ettirilmiş ayrı bir daire kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar devam eden Dahiliye Memur-in ve Sicill-i Ahval İdaresi'nin tescil işlemleri bu defterlere zeyl olacak şekilde ilave edilmiş, memur muamelat dosyaları halinde tanzim edilerek saklanmıştır. Sicill-i Ahval Komisyonu'nun kurulmasından itibaren mülkî ve idarî memurlardan 1909 tarihine kadar süren zaman dilimi içerisinde 92.000 memurun kayıtları 201 adet defterde toplanmıştır⁷.

Memurların öz geçmişi ile ilgili olan bu belgeler, zaman içerisinde ufak bir takım değişikliklere uğramış olsa da genel olarak cevaplanması istenen sorular şu şekilde sıralanabilir.

Memurun ismi, varsa şöhreti, babasının adı ve mesleği, doğum yeri ve tarihi, okuduğu okul/okullar, aldığı dersler, diploma sahibi olup-olmadığı, konuştuğu veya kâtiplik görevlerini yerine getirebilecek yabancı dili, varsa basılı eserleri ve bunların konuları. Devlet hizmetine girdiğinde kaç yaşında olduğu, tarihi, işe mülazemetle mi (stajyer) yoksa maaşlı olarak mı başladığı, bulunduğu mevki ve makamlar, aldığı rütbelere, nişanlar, her bir görevinde aldığı maaşın miktarı, görevinde ne kadar süreyle kaldığı veya görevden alınmış ise veya istifa etmiş ise ne kadar süreyle görev dışı kaldığı, bu süre içerisinde mazuliyet aylığı alıp almadığı, aldıcysa miktarı, emekli maaşı bağlandıysa miktarı, çalıştığı kurumlardan ayrılma nedeni, hakkında şikayet olup-olmadığı, yargılanmışsa suçlu olup olmadığı, suçlu ise cezalandırılıp-cezalandırılmadığı, beraat etmişse bile buna dair belgenin olup-olmadığına varana kadar ayrıntılı bilgiler içermektedir⁸.

Osmanlı Devletinin böyle bir uygulamaya gitmesinin nedenleri neler olabilir?

⁵ Gül den Sarıyıldız; **Sicill-i Ahval Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi (1879-1909)**, Der Yay., İstanbul, 2004,s.4-5

⁶ Carter V. Findley; **Kalemiyyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi**, (Çvr. Gül Çağalı Güven), Tarih Vakfı Yurt Yay., Ekim,1996, s.373.

⁷ **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalogları Rehberi**, Ankara, 1995, s. 224. Sicill-i Ahval Defterlerinde 1879-1909 yılları arasında 92.137 mülkî ve adlî memurun sicil kayıtları tutulmuştur. Atilla Çetin; "*Sicil-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları*", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, (Haziran 1992),S.66, s.34-42.; Bekir Kütükoglu, "*Son Devir Osmanlı Biyografik Kaynakları*", **Vekayinüvis Makaleler**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayını, İstanbul 1994, s. 211-216. Talip Mert; "*Sicill-i Ahval Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizamnameler I*", **Arşiv Araştırmaları Dergisi**, S.II, İstanbul, 2000, s.97.; Ayhan Yüksel; **Osmanlı Döneminde Tirebolulu Memurlar**, İstanbul, 2004,s.28.

⁸ Talip Mert; "*Sicill-i Ahval Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizamnameler I*", **Arşiv Araştırmaları Dergisi**, S.II, İstanbul, 2000, s.101.; M.Z. Pakalın; "*Sicill-i Ahval*", s.210.; Ahmet Aslan, **Sicil-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Afyonkarahisarlı Devlet Memurları (1879-1909)**, Muğla Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla, 2006, S.15. Ayrıca incelediğimiz 37 adet Kırşehir merkezden olan memurların sicil dosyalarından faydalanılmıştır.

Sultan II. Abdülhamit, Sultan II. Mahmut'u modernleşme konusunda takip ederek devleti merkezileştirme çabasının içerisine girdiği görülmektedir. Çünkü Sultan II. Mahmut ve Tanzimat dönemleri Osmanlı tarihi açısından idarî, siyasî, sosyal, kültürel ve ekonomik yönlerden büyük değişimlerin ve gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Dönemin en dikkat çeken özelliklerinden bir tanesi sivil bürokrasinin idarede söz sahibi olmaya başlamasıdır⁹. Öyleki Sultan II. Abdülhamit memuriyeti dahi bir kontrol mekanizması haline getirecek kadar ileri götürmüştür. Bu amaçla ilk önce merkezden başlayarak, kökeni yüzyılın başlarına kadar giden, padişah ile bürokratlar arasındaki nüfuz ve yetki mücadelesini, yani sivil bürokrasiden yana olan dengeleri saray lehine bozarak, Babıalîyi devre dışı bırakmış ve tüm yetkileri tekrar sarayda toplayarak sarayı devlet işlerinin merkezi haline getirmiştir¹⁰. Kanun-ı Esasi ile de memurlar ile ilgili bazı düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Ancak personelin takibi konusundaki yaptığı en önemli iş 13 Safer 1296/5 Şubat 1876'da "Sicill-i Ahval Komisyonu"nun kurulmasıdır. Sultanın emriyle ilk kez tutulmaya başlanan sicill-i ahval kayıtları ile devletin neresinde görev yaparsa yapsın, Osmanlı uyruğu olan şer'iyye, askeriye ve zabtiye dışında kalan dahiliye, mülkiye, adliye, maliye, evkaf...vd gibi dairelerdeki bütün personelin en büyüğünden en küçüğüne kadar hepsinin biyografisi ve meslekî gelişiminin kaydı tutulmuştur¹¹.

Sicill-i ahval komisyonu kurulduğu 1879 yılından kaldırıldığı 1909 yılına kadar zor şartlar altında görevini sürdürmüştür. Mekan ve örgütlenme, görevlilerin yeterli derece eğitime sahip olmaması, yazışmalarda karşılaşılan güçlükler yeterli tahsisatın ayrılmaması gibi nedenlerle sicill-i ahval evraklarının düzenlenmesinde bazı olumsuzluklarla karşılaşmıştır. Komisyondaki eksiklik-lerin yanı sıra bazı memurların özgeçmişlerini vermek istememeleri de bir olumsuzluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazılarında da yanlış bilgi verme veya bazı bilgileri saklama gibi durumlar ile de karşılaşmıştır. Bütün bu nedenlerden dolayı 1888'den itibaren hal tercümelerindeki bilgilerin doğruluğu resmî belgelere bakılarak tasdik ve tescil edilmeye başlanmıştır¹².

Sicill-i ahval komisyonu ile başlayın sicil çalışmaları 1896'da bu komisyonun lağv edilerek yerine kurulan Memurin-i Mülkiye Komisyonu'na yürütülmeye başlanmıştır. Bu komisyonun amacı, atama, azil, nakil, memurların seçimi ve teftişleri ile ilgili görüşleri bildirmektir. Ayrıca mülkiye ve maliye müfettişleri memurlarının da görevlerini doğru yapıp yapmadıklarına dair bilgileri de her üç ayda bir memurin komisyonuna göndereceklerdi. Kısacası bu komisyon hem atamaları hem personel seçim sistemini düzenlemekten sorumlu idi¹³. 1908 yılında Meşrutiyetten sonra Memurin-i Mülkiye Komisyonu kaldırılmış, yerine Dahiliye Nezaretine bağlı Sicill-i Ahval Dairesi oluşturulmuştur¹⁴. Bu yeni oluşum yani "Sicill-i Ahval Memurin Komisyonu" Osmanlı Devletinin yıkılışına kadar görevini yürütmüştür.

⁹ Carter V. Findley; **Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Reform Bab-ı Ali (1789-1922)**, (Çvr. Latif Boyacı-İzzet Akyol), İz Yay., İstanbul,1994., s.57

¹⁰ Ali Akyıldız; **Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme**, İletişim Yay., 1. Baskı , İstanbul , 2004, s.165-167.

¹¹ Atilla Çetin;"Sicill-i Ahval Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma",**Vakıflar Dergisi**, XXIX, Ankara, 2005 s.89 vd.

¹² Gülden Sarıyıldız; **Sicill-i Ahval Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi** s.169.

¹³ **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi**, Ankara,1992,s.240.

¹⁴ **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi** ,s.241.

Sicill-i ahval ile ilgili olarak kaleme alınan ve sicill-i ahvalın mahiyetini ve esaslarını açıklayan ilk tarifname “*Sicill-i Ahval Talimat-ı Umumiyesi ve Zeyli ile Tarifnamesi Ahkam-ı Mündercesini Tavzihan ve Tadilen Vaz Olunan Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Sicill-i Ahval Kanunname-i Umumiyyesi*” adıyla yayınlanmıştı. Bu defterler Ahmet Cevdet Paşa’nın öncülüğünde tutulmuştur. Bu sebeple örnek teşkil etmek için ilk sicil dosyası da onun adına düzenlenmiştir. Osmanlı Devleti’nin son dönemi için büyük bir bilgi kaynağı olan “*Sicill-i Ahval Defterleri*”nin hazırlanmasındaki öncelikli hedef devlet merkezinde ve taşrada çalışan bütün memurlardan birer tercüme-i hal (özgeçmiş) örneği olarak “*Sicill-i Umumi Defterleri*”ni oluşturmak¹⁵.

Osmanlı dönemi biyografi ve prosopografi çalışmak için sicill-i ahval defterleri en başta gelen kaynaklar arasındadırlar. Çünkü Osmanlı Devleti’nin merkez ve taşra teşkilatında çalışan ortalama 92.000 memurun biyografisini bu defterlerde bulmak mümkündür. Ancak kayıtlara bakıldığında bazılarının uzun ve ayrıntılı bir şekilde yazıldığı halde bazılarının ki ise çok kısa olarak kaydedildiği görülmektedir¹⁶.

Sicill-i ahval defterlerine göre yapmış olduğumuz bu çalışmada Kırşehirli memurlar ile ilgili bilgilere yer verilmektedir. Sicill-i ahval defterlerinden tespit ettiğimiz 37 adet Kırşehirli memurlar değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

XIX. yüzyılda Kırşehirli memurlara baktığımızda bu memurların önce sıbyan mektebini veya ibtidai mektepleri, ardından rüşdiye veya medrese eğitimi aldıkları en son olarak idadi mektebini bitirdiklerinden sonra meslek hayatlarına atıldıkları görülmektedir. Pek azının da idadiyi bitirdikten sonra başka okullarda okuduğu görülmektedir. XIX. yüzyılda Kırşehir’de var olan okulları, bu yüzyıla ait salnamelerden takip etmek mümkündür. 1889-1890 tarihli salnameye göre Kırşehir’de 15 sıbyan mektebi, 2 mekteb-i ibtidai, 1 mekteb-i idadi, 1 rüşdiye, 4 medrese ve millet-i gayr-i müslimeye ait 1 mektep ve 1 kilise vardır¹⁷. 1893 tarihli salnamede diğerlerinin sayısı aynı kalmış fakat sıbyan mekteplerinin sayısı 25’e yükselmiş¹⁸, 1899 tarihli salnamede ise diğer okullar ve kilise sayısı aynı kalmış fakat 25 adet sıbyan mektebine karşılık mekteb-i ibtidai’nin sayısı 15’e yükselmiş¹⁹, 1902 tarihli salnamede ise mekteplerin sayısı aynı kalmıştır²⁰.

Bu okullardan sıbyan mekteplerinde “sabi” denilen beş-altı yaşındaki çocuklar okuduğu için bu isim verilmiştir. Hemen hemen her mahallede bir tane bulunduğu için halk arasında mahalle mektebi olarak anıldığı gibi birçoğu taş malzemedan yapıldıkları için “*taş mektepler*” olarak da bilinmektedirler. Bu mektepler genellikle camilere bitişik büyük bir odadan ibarettir. Büyük odalı olanlar camilerin bitişğinde, küçük odalardan ibaret olanlar ise küçük camilerle köy camileri içerisinde bulunmaktadırlar. Sıbyan mekteplerinin camiye bitişik veya caminin içerisinde olmasının sebebi çocuğun okuması amaç olmakla beraber aslında çocuğun dinini öğrenmesi de vardır. Hoca efendileri ise medrese tahsili görmüş, genellikle bir

¹⁵ Talip Mert;”Sicill-i Ahval Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizamnameler I”, s.99.

¹⁶ Uzun olan kayıt için bkz. DH.SAİD, Dosya no:00166/Gömlek no: 245, Kayserili Yordaniki Efendi. Kısa olan kayıt için bkz. DH.SAİD, Dosya no:00036/Gömlek no: 137, Kayserili Yasefaki Efendi. (Kayserili memurlar ile ilgili çalışmamız devam ettiğimiz için Kayserili memurlardan örnek verdik).

¹⁷ H.1307-1308/ 1889-1890 Tarihli Ankara Vilayeti Salnamesi, s.292.

¹⁸ H.1311/1893 Tarihli Ankara Vilayeti Salnamesi, s.293.

¹⁹ H.1317/1899 Tarihli Ankara Vilayeti Salnamesi, s.239.

²⁰ H.1320/1902 Tarihli Ankara Vilayeti Salnamesi, s.233.

caminin imamı veya müezzini idiler. Sonradan resmî olarak iptidai mekteplerin açılması ve çoğalması ile “sıbyan mektebi” tabiri bırakılmış onun yerini “mekâtib-i ibtidaiyye” almıştır²¹. İptidai mektepler Avrupaî tarzda eğitim vermek üzere açılmış okullardır.

Rüşdiye mektepleri ise 21 Zilka’ade 1254 (1838) tarihinde padişahın emri ile kurulan okullar olup ortaokul derecesinde 6 yıl eğitim öğretim yapmaktadırlar²². Medrese tabiri ise “Arapça ders yapılan yer, öğrencinin içinde oturup ders okuduğu bina” anlamına gelmektedir²³.

TABLO-I²⁴

(Kırşehirli Memurlar)

Doğum Tarihi	Adı	Baba Adı	Baba Mesleği	Şöhretleri
1280/1863	Osman Feyzi Efendi	Mustafa Asım Efendi	-----	Karabet-zâde
1260/1844	Süleyman Şükrü Efendi	Şeyh Hüseyin Efendi	Şeyh	-----
1273/1856	Mehmet Recep Efendi	Mustafa Efendi (Müteveffa)	Tüccar	Bubakçı Memiş-zâde
1288/1871	Osman Hilmi Efendi	Şeyh Hayrullah Efendi (Müteveffa)	Ülema	Şeyh Süleyman Türkmânî
1285/1868	Mehmet Sadık Efendi	Recep Ağa (Müteveffa)	-----	Koca Ağa-zâde
1285/1868	Mevlüt Efendi	-----	-----	Ahi Evran-ı Veli Sülalesinden
1270/1854	Abdünnafi Efendi	Nuri Efendi (Müteveffa)	Müderris	Garip-zâde
1278/1861	Hasan Hayri	Süleyman Ağa	Dikici(terzi)	Kara Fakih-zâde

²¹ M. Z. Pakalın ;”Sıbyan Mektebi”, O.T. D. T. S. C.III, s.201-203.

²² -----; “ Rüşdiye Madd.”, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, C.XIX., İstanbul, 1993., s.10.002. Ayrıca Rüşdiyenin anlamı için bkz.; **Türkçe Sözlük**, TDK yay. Ankara, 2005, s.1667,

²³ M. Z. Pakalın ;”Medrese”, O.T. D. T. S. C.II, s.436.

²⁴ Tablolar oluşturulurken kaynakçada verdiğimiz Sicill-i Ahval Defterleri’nin kayıtlarının tümünden faydalanılmıştır.

	Efendi			
1292/1875	Hasan Tahsin Efendi	Mehmet Ağa	Tüccar	Küçük Ali-zâde
1260/1844	İbrahim Hilmi Efendi	Mehmet Ağa	-----	Sarı Ağa-zâde
1284/1867	İbrahim Edhem Efendi	Şeyh Mahmut Efendi	Ülema	Ahi Evran-ı Veli Sülalesinden
1296/1878	Ahmet Müfit Efendi	Hacı Vehbi Efendi	Süleymaniye Camii dersiamlarından	Hacı Osman Efendi
1296/1878	Musa Kazım Efendi	Şeyh Salih Efendi	-----	-----
1295/1878	Kigork Efendi	Aragel Efendi	-----	-----
1290/1873	Mehmet Zeki Efendi	Hacı Ahmet Efendi	-----	Burucu-zâde
1274/1857	Mehmet Esat Efendi	Abdullah Efendi (müteveffa)	Müderriş	Gök-zâde
1302/1884	Mehmet Cemalettin Efendi	Zihni Efendi	-----	-----
1307/1889	Yusuf Ziya Efendi	Ahmet Münip Bey	Tahrirat Müdürü	-----
1300/1882	Ali Efendi	İzzet Efendi	-----	-----
1274/1857	İsmail Hakkı Efendi	İsmail Ağa	Bezzaz	-----
1292/1875	İbrahim Hakkı Efendi	Hoca Mustafa Efendi	Hoca (müteveffa)	Fazlı-zâde
1292/1875	Süleyman Sami Efendi	Ahmet Ağa	-----	-----
1302/1884	Halil Sami Efendi	Ömer Çavus (Müteveffa)	-----	-----
1298/1880	Abdullah Avni	Recep Efendi	Muhasebe	-----

	Efendi		Katibi	
1302/1884	Ahmet Mithat Efendi	Cemalettin Efendi	----	----
1304/1886	Ömer Lütfü Efendi	Hasan Ağa	----	----
1291/1874	İsmail Hakkı Efendi	Mustafa Ağa (Müteveffa)	----	Pakizoğlu
1239/1823	Haydar Efendi	Veliyüddin Ağa	----	Musa Bey-zâde
1267/1850	Ali Rıza Efendi	Ahmet Efendi	Haffaf	----
1275/1858	Hasan Hüsnü Efendi	Hacı Bekir Ağa	Tüccar	----
1282/1865	Abdullah Efendi	Mustafa Efendi	Hoca	----
1255/1839	Hasan Hüsnü Efendi	Abdulkadir Ağa	----	Tiryaki-zâde
1277/1860	İbrahim Nabi Efendi	Mehmet Efendi	----	Tiryaki-zâde
1275/1858	İbrahim Edhem Efendi	Mustafa Efendi	----	Budak Hafız-zâde
1294/1877	Ahmet Celaleddin Efendi	Abdullah Ağa	----	----
1269/1856	İbrahim Selami Efendi	Ali Ağa	----	Yanık Ali Ağa-zâde
1273/1856	Ömer Lütfü Efendi	Abdüllatif Efendi	----	Bacaksız oğlu

I- Toplumsal Statüleri

H.1236-1307 (1824-1890) tarihleri arasında doğan, Kırşehir doğumlu olduğu tespit edilen 37 Kırşehirlili memur grubunun durumları, kökenleri, aileleri ve isimleri hakkında değerlendirme yapılacaktır.

Yukarıda verilen tabloyu değerlendirdiğimizde bir kişi gayrimüslim, bir kişinin *İslamlaştığı* onunla birlikte geri kalan 36 kişinin ise tamamının müslüman olduğu görülmektedir. İslamlaştığı diyoruz çünkü lakapları Karabet-zâde'dir. Yani Karabetin oğlu.

İsimlerin kullanım sıklığına bakıldığında İbrahim adı 6, Mehmet 5, Ahmet 4, İsmail 2, Abdullah 2, Ömer 2, Osman 2 defa kullanılmış, diğer isimler 1'er defa kullanılmıştır.

Osmanlı toplumunda kişilerin adlarının sonlarında bir takım sanlar kişilerin aidiyetleri konusunda bizleri aydınlatabilmektedir. Örneğin; Osmanlı klasik döneminde "bey" sanı seyfiye mensuplarının, "efendi" sanı ise ilmiye mensuplarının kullandığı sanlardır. Kalemîyyenin gelişmesi ile efendi sanı bu grubun memurları tarafından da kullanıldığı görülmektedir.

Kırşehirli memurların baba isimlerinin sonundaki sanlarına baktığımızda 20 tanesi Efendi, 13 tanesi Ağa, 1 tanesi Bey ve 1 tanesi de Çavuş sanını taşımaktadır. Tabloya göre 5 kişinin tek isimli, geri kalan 32 kişinin çift isimli olduğu görülmektedir. Fakat babalarının isimlerini ele aldığımızda 35 kişinin tek isimli 2 kişinin ise çift isimli olduğu görülmektedir. Efendi, Ağa ve Bey sanını taşıyan babaların meslekleri de farklılık göstermektedir. Tüccar, ülema, şeyh, müderris, bezzaz, hoca, muhasebe kâtibi, tahrirat müdürü gibi. Şöhretlerine bakıldığında Burucu-zâde, Budak Hafız-zâde, Tiryaki-zâdeler halen Kırşehir'de yaşamaktadırlar. Yine Selçuklular döneminden itibaren bilinen Ahi Evran-ı Veli ve Şeyh Süleyman Türkmanî sülalesinden olan kişiler bulunmaktadır.

II- Eğitim Durumları

Osmanlı Devletinde XIX. Yüzyıldan itibaren Batı tipi tarzında bir takım okullar açılmıştır. Örneğin; Sibyan mektepleri, Rüştîyeler ve Darü'l-fünûn açılmış, 1868 tarihinde ise yeni bir düzenlemeye gidilerek mekteb-i ibtidai, rüşdiye, idadi, lise, yüksekokullar ve üniversite şeklinde daha sistemli hale getirilmeye çalışılmıştır. Osmanlı Devleti'nin ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan gücü bu okullarda yetiştirilerek temin edilmeye çalışılmıştır.

TABLO II

(Eğitim Durumları)

Memurun Adı	Özellikleri
Osman Feyzi Efendi	Mekteb-i iptidai, mekteb-i rüşdiye'de okumuş, sınıfta 1. olarak şehâdetnâme almıştır. Türkçe kitabet eder. Farsçaya aşına, 1300'de Tosya Bidayet mahkemesinde mülazemetle (stajyer) göreve başlamıştır. 21 yaşında ama tercüme-i hal'inde belirtilmemiş.
Süleyman Şükrü Efendi	Sibyan mektebinde ve Dersaadet'de Bayezid hocalarından özel dersler almış, İcâzetnâme sahibidir. Türkçe kitabet eder. Muvazzaf (kadrolu) olarak 31 yaşında göreve başlamıştır.

Mehmet Recep Efendi	Sıbyan mektebini bitirmiş, Rüşdiye'nin ise ancak 2.senesine kadar devam edebilmiştir. Bedensel engelli olduğu anlaşılıyor. Özel öğretmenlerden Arapça ve Farsça okumuştur. Hikaye içerikli bir eser (ismi adı yok) ve gazel içerikli Nefsü'l-Medar/Nakşu'l-Medar isimli iki adet eseri vardır. 17 yaşında mülazemetle işe başlamıştır. Bu kişi türbesi Kırşehir'de medrese mahallesinde bulunan halen 2011 tarihi ile de ziyaret edilen Şeyh Süleyman Türkmanî sülalesindedir.
Mehmet Sadık Efendi Koca Ağa-zâde	Sıbyan mektebi, mekteb-i Rüştiye-i Mülkiyeden mezun olmuştur. Şehâdetnâmesi var. 22 yaşında mülazemetle göreve başlamıştır.
Mevlüt Efendi	Sıbyan mektebi ve ardından medresede biraz Arapça ve Farsça okumuştur. Türkçe okur-yazar, 27 yaşında mülazemetle göreve başlamıştır.
Abdünnafi Efendi	İbtidai mektebinde ve medreselerde tedaris etmiştir. Türkçe tekellüm eder. 14 yaşında muvazzaf olarak göreve başlamıştır.
Hasan Hayri Efendi	Sıbyan mektebi ve medresede tedaris eylemiştir. Türkçe okur-yazar, 19 yaşında mülazemetle göreve başlamıştır.
Hasan Tahsin Efendi	İbtidai mektep, mekteb-i rüşdiyeyi okumuştur. Şehâdetnâmesi var. Türkçe okur-yazar. Mülazemetle 17 yaşında göreve başlamıştır.

İbrahim Hilmi Efendi	Sıbyan mektebi, Kırşehir medresesinde okumuştur. İcâzetnâme almıştır. Türkçe, Arapça, Farsça tekellüm ve kitabet eder, 43 yaşında muvazzaf (kadrolu)olarak göreve başlamıştır.
İbrahim Edhem Efendi	Sıbyan mektebi ve rüşdiyede bir müddet tahsil görmüştür. Türkçe okur-yazar. Muvazzaf olarak 17 yaşında görev başlamıştır.
Ahmet Müfid Efendi	Mekteb-i ibtidai'de ardından Bayezid Camii Dersiamlarından Kayserili Hamdi Efendi'den Arapça tahsil ederek icâzetnâme almış, sonra hukuk mektebindeki dersleri vererek derecede şehâdetnâme almıştır. Arapça ve Farsçaya aşinadır. 29 yaşında mülazemetle göreve başlamıştır.
Musa Kazım Efendi	Sıbyan ve rüşdiye mekteplerinde ve bir müddet medresede tahsil görmüştür. Türkçe okur-yazar, 18 yaşında polis memuru olarak göreve başlamıştır.
Kigork efendi	Kırşehir Ermeni mektebinde, Nevşehir Protestan mekteplerinde bir müddet okuyarak şehâdetnâme almıştır. Muvazzaf olarak 29 yaşında göreve başlamıştır.
Mehmet Zeki Efendi	Mekteb-i ibtidaiye ve medresede Arapça tahsil eylemiştir. Türkçe okur-yazar, 22 yaşında polis neferi olarak göreve başlamıştır.
Mehmet Esad Efendi	İbtidai ve rüşdiye mekteplerinde okuyarak rüşdiye şehâdetnâmesi almıştır. 25 yaşında muvazzaf olarak işe başlamıştır.
Mehmet Cemalettin Efendi	Ravza-i Terakki Mekteb-i Rüşdiye'sinden aliyyü'l-'ala (Pekiyi), Darülfünun'dan Osmanî Hukuk şubesinden 'Ala (iyi) derecelerinden şehâdetnâme almıştır. Valide-i Atik dersiamlarından Ahmet Kemal Efendi'den İcâzetnâme almıştır. Arapça, Acemce, Fransızca'ya aşinadır. 29 yaşında muvazzaf olarak işe başlamıştır.

Yusuf Ziya Bey	Kayseri rüsdîye ve idadi mekteplerinden aliyyü'l-'ala (Pekiye), dürûs-ı idaresinden (ders idaresinden) 'ala (iyi) dereceden şehâdetnâmeleri vardır. 18 yaşında muvazzaf olarak işe başlamıştır.
Ali Efendi	Kırşehir rüşdiye mektebinde tahsil görmüş, fakat şehâdetnâme alamamıştır. Türkçe tekellüm ve kitabet eder.17 yaşında göreve başlamıştır.
İsmail Hakkı Efendi	İlk önce sıbyan mektebi, ardından medresede tahsil görmüştür. Türkçe kitabet eder. 21 yaşında mülazemetle göreve başlamıştır.
İbrahim Hakkı Efendi	Sıbyan ve rüşdiye mekteplerinde okuyarak şehâdetnâme almıştır. Türkçe okur-yazar. 16 yaşında mülazemetle işe başlamıştır.
Süleyman Sami Efendi	Sıbyan ve rüşdiye mekteplerini okuyarak şehâdetnâme almıştır. 19 yaşında göreve başlamıştır. Türkçe okur-yazar.
Halil Sami Efendi	Kırşehir sıbyan mektebi, Kırşehir ve Ankara mekteb-i idadi-i mülkiyeyi okuyarak her ikisinden aliyyü'l-'ala (pekiye) derecelerden şehâdetnâme almıştır. Türkçe hitabet eder. Fransızca ve Ermenice okur-yazardır. 20 yaşında muvazzaf olarak göreve başlamıştır.
Abdullah Avni Efendi	Sıbyan Mektebi, Kırşehir mekteb-i idadi-i mülkiyesinde okuyarak orta derecede şehâdetnâme almıştır. 22 yaşında mülazemetle göreve başlamıştır.
Ahmet Mithat efendi	Sıbyan mektebi, Kırşehir idadi mektebini okuyarak aliyyü'l-'ala derecede şehâdetnâme almıştır. Türkçe okur-yazar. 20 yaşında muvazzaf olarak göreve başlamıştır.

Ömer Lütfü efendi	Sıbyan mektebi, mekteb-i rüşdiyyeyi okuyup ‘ala dereceden şehâdetnâme almıştır. Arapça, Türkçe, Fransızca okur-yazar. 16 yaşında mülazemetle işe başlamıştır,
İsmail Hakkı efendi	Mekatib-i ibtidai, ardından rüşdiye mektebinden şehâdetnâme almıştır. 31 yaşında geçici (muvakkat) olarak göreve başlamıştır.
Haydar Efendi	Sıbyan mektebini kendi köyünde, Kayseri’de ve İstanbul’da okumuştur. Şehâdetnâmesi bulunmamaktadır. Türkçe hitabet eder. 24 yaşında mülazemetle iş başı yapmıştır.
Ali Rıza Efendi	Valide Sultan Hazretleri mektebinde okumuştur. 21 yaşında işe başlamıştır.
Hasan Hüsnü Efendi	Sıbyan mektebi, rüşdiye mektebi ve medresede tahsil görmüştür. Dersaadet’de Darü’l-Muallimin-i rüşdiye’ye devam ederek orta derece şehâdetnâme almıştır. 35 yaşında iş başı yapmıştır.
Abdullah Efendi	Sıbyan ve rüşdiye mekteplerinde okuyarak şehâdetnâme almıştır. Türkçe okur-yazar. 15 yaşında mülazemetle işe girmiştir.
Hasan Hüsnü Efendi	Sıbyan mektebinde ulum-ı diniyye, muallim-i mahsusadan Arapça ve Farsça okumuştur. Türkçe okur-yazar. 27 yaşında muvazzaf olarak işe başlamıştır.
İbrahim Nabi efendi	Sıbyan mektebinde, rüşdiye mektebinde okumuştur. Türkçe okur-yazar. 21 yaşında mülazemetle işe başlamıştır.
İbrahim Edhem Efendi	Sıbyan mektebinde, rüşdiye mektebinde üç sene okumuştur. Türkçe kitabet eder. 17 yaşında muvazzaf olarak işe

	başlamıştır.
Ahmet Celaleddin Efendi	Sıbyan mektebi, mekteb-i rüşdiye, ardından Ankara idadisini bitirerek ‘aliyyü’l-ala (pekiyi) derecelerden ve ikmal-ı tahsil şehâdetnâmelerini almıştır.
İbrahim Selami Efendi	Sıbyan mektebinde okumuştur. 17 yaşında mülazemetle işe başlamıştır.
Ömer Lütfü Efendi	Sıbyan mektebinde okumuş, ardından medresede Arapça tahsil etmiştir. Türkçe kitabet eder. 19 yaşında mülazemetle işe başlamıştır.

Yukarıdaki tablonun verilerini değerlendirdiğimizde memurların 24 tanesi sıbyan mektebinde, 7 tanesi mekteb-i ibtidaiye’yi de okumuş, sıbyan mektebi veya ibtidaiye mektebini bitirenlerin 19 tanesi rüşdiye okulunu da tamamlamışlardır. Bazıları da sıbyan, ibtidaiye veya rüşdiye okulundan sonra medreseye devam ederek tahsilini geliştirmeye çalışmıştır. Kırşehir dışındaki okullarda okuyanlar veya özel hocalardan ders alanlar vardır. Örneğin; İki kişi Dersa’adet’de Bayezid hocalarından ders alan Süleyman Şükrü Efendi ile Ahmet Müfit Efendi’yi sayabiliriz. Kırşehir dışındaki okudukları okulların isimleri ise şunlardır. Üsküdar Ravza-i Terakki Mekteb-i Rüşdiye, Nevşehir Protestan mektebi, Kayseri Rüşdiye ve İdadisi, Ankara Mektebi İdadi-i Mülkiye, İstanbul Valide Sultan Hazretleri Mektebi, Dersa’adet’de Daru’l-Muallimin-i Rüşdiye ve Ankara İdadisi...

Tercüme-i halini incelediğimiz 37 memurun 17’si mülazemetle (stajyer) usulü, 20 kişi ise muvazzaf yani kadrolu olarak işe başlamıştır. Tabloya göre 15 kişi şehâdetnâme, 3 kişi ise icâzetnâme²⁵ sahibidir. Memurların yabancı dil bilme konusunda ise, eğitim görmüş tüm Osmanlı yönetici ve aydınların temel formasyonu Arapça ve Farsça olmuştur. Kültürlü bir Osmanlı efendisi için yabancı dil bilmek şart olmakla birlikte geçerli diller Arapça ve Farsçadır. Arapça ve Farsça dışında Batı dillerinden en çok kullanılan dil Fransızcadır. Tanzimat sonrası Osmanlı memurları içerisinde 2-3 dil bilenlerin sayısı çok büyük bir gruba oluşturmaktadır. Bu durum hem Anadolu hem de Rumeli eyaletleri için geçerlidir²⁶. Ancak incelenen Kırşehirli memurlardan Türkçe okur-yazar 9 kişi, Türkçe tekellüm eden 3 kişi,

²⁵ **İcâzetnâme:** Medrese tahsilini tamamlayanlara verilen bir tür mezuniyet belgesi. Bkz. M.Z. Pakalın; **a.g.e.**, C.II., s.19.

²⁶ Selim Hilmi ÖZKAN; “Osmanlı Devleti’nde Yabancı Dil Eğitimi”, *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/3 Summer 2010, s.1791.

Türkçe kitabet eden 7 kişi, 1 kişi Türkçe, Arapça ve Farsça tekellüm ve kitabet eder, 1 kişi Türkçe kitabet eder ama Fransızca okur-yazardır ve 1 kişi ise Arapça, Türkçe ve Fransızca okur-yazardır. 2-3 kişi ise Arapça ve Farsçaya aşinadırlar. Polis olanlar ise 2 kişidir. Şeyh Süleyman Türkmanî ahfadından olan Osman Hilmi Efendi'nin "Hikaye içerikli bir eser (eser adı yok) ve gazel içerikli adı Nefsu'l-Medar veya Nakşü'l-Medar olan iki eseri vardır.

Hal tercümelerinde Kırşehirli memurlar lisanı tam olarak bilmiyorlarsa konuşurum yaparım şeklinde değil de sadece aşınayım yani az çok anlarım şeklinde ifade etmişlerdir. İşe başlama yaşı olarak tercüme-i hal'lerin bazılarında belirtilmiş bazılarınsında ise belirtilmemiştir. Örneğin; *Mehmed Receb Efendi'nin tercüme-i hal'inde "1291 senesi Rebiu'l-evvelinde ve Nisan 1290 18 yaşında olduğu halde Kırşehri sancağı muhasebe kalemine mülazemetle girip bir müddet devam ettikten sonra..."*²⁷, *işe girme yaşı belirtilmeyenlerin ki ise örneğin Mehmed Sadık Efendi Koca Ağa-zade'nin tercüme-i hal'inde "1306 senesi şehri-i Ramazanın 16'sında 4 Mart 1305 mülazemetle Kırşehri Ziraat Bankası şubesine girip 1313 senesi Rebiyyü'l-ahirinin 5'inde 13 Eylül 1311 200 kuruş maaşla Avanos kazası Ziraat bankası sandığı muhasebe kitabeti vekaletine izam olunarak sene-i merkume..."*²⁸ şeklinde belirtilmediği görülmektedir.

III – Mesleki Durumları

Osmanlı Devleti'nde incelenen dönem içerisine yetişen kişiler taşra teşkilatındaki alt kademe memurlar bir eğitimden geçirilmekle birlikte hangi birime atanmışsa ya doğrudan göreve başlayıp maaş almaktadır ya da ilgili yerlerde ilk önce mülazemetle (stajyer) alınarak yetiştirildikleri görülmektedir.

Kırşehirli memurlara baktığımızda Osman Feyzi Efendi²⁹, Mehmet Recep Efendi³⁰, Osman Hilmi Efendi³¹, Mevlüt Efendi³², Mehmet Sadık Efendi³³ vd. mülazemetle memur olarak yetiştirilenler arasındadırlar. Buna karşılık muvazzaf (kadrolu) olarak memurluğa başlayanlar da vardır. Örneğin; Süleyman Şükrü Efendi³⁴, Abdünnafi Efendi³⁵, İbrahim Hilmi Efendi³⁶, Musa Kasım Efendi³⁷ gibi.

Memur olarak işe başlamada belirli bir yaş kriteri bulunmamaktadır.

²⁷ BOA; DH.SAİD d .....Dosya no: 00099/Gömlek no: 375. Tarihi: 29.Z.1273.

²⁸ BOA; DH.SAİD d .....Dosya no: 00103/Gömlek no: 101. Tarihi: 29.Z. 1285.

²⁹ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:80/Gömlek no:455 (55/203).

³⁰ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00099/Gömlek no:375,29.Z.1273.

³¹ BOA;DHSAİDd...; Dosya No:00100/Gömlek no:313,29.Z.1288.

³² BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00103/Gömlek no:101,29.Z.1285.

³³ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00072/Gömlek no:173,29.Z.1260.

³⁴ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00107/Gömlek no:51, 29.Z.1270.

³⁵ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00107/Gömlek no:51, 29.Z.1270.

³⁶ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00125/Gömlek no:297, 29.Z.1260.

³⁷ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00174-00172/Gömlek no:341, 29.Z.1296.

TABLO III

Yaş Aralığı	Memur Sayısı
14-20	20
21-30	12
31-40	3
41	1
İşe başlayıp başlamadığı belli değil fakat tercüme-i hal'i var.	1

Yukarıdaki tabloya bakıldığında 14 yaşında işe başlayan olduğu gibi 43 yaşında da işe başlayan bulunmaktadır. Memurların çoğunluğu 14-20 ve 21-30 yaş aralığında işe başlamışlardır. 30 yaş üzeri göreve başlayanlar toplam 4 kişidir. Bir kişinin ise tercüme-i hali var ama kişinin göreve başlayıp başlamadığı belli değildir.

Kırşehirli memurların çalışmış oldukları yerler ile ilgili yaptığımız tespiti şu şekilde belirtmek mümkündür.

Sandık eminliği tahrirat kitabeti³⁸, muvakkat ağnam kol kitabeti, vergi kalemi³⁹, Medine-i münevvere niyabetliği⁴⁰, Kırşehir sancağı muhasebe kalemine, emlak ve arazi yoklama kitabetine⁴¹, Ziraat Bankası kitabetine⁴², Tahrirat kitabeti⁴³, defter-i hakani kalemine⁴⁴, Düyun-ı Umumiye Nezaretine⁴⁵ ... gibi yerlerde memur olarak çalışmışlardır. Fakat Kırşehirli memurlar sadece Kırşehir'de değil, Kırşehir dışındaki şehirlerde de görev aldıkları görülmektedir. Örneğin; Çorum-İskilip, Niğde, Eceabad kazası, Keskin, Kastamonu, Ankara, Bahr-ı Sefid Boğazı Topçu Alayında ... görev almışlardır.

Kırşehirli memurların almış oldukları maaşlar da farklılık göstermektedir. İlk defa işe başladıklarında düşük ücretle, ardından yavaş yavaş ücretlerinin yükseldiğini görmekteyiz. Örneğin; Osman Feyzi Efendi 1301/1883'de 360 kuruş maaşla işe başlamış, 1318/1890'da ise maaşı 1.125 kuruşa⁴⁶, Mehmet Recep Efendi 1292/1876'da 120 kuruş, 1314/1896'da 400 kuruşa⁴⁷, Osman Hilmi Efendi 1304/1886'da 100 kuruş 1312/1884'de 400 kuruşa⁴⁸, Mehmet

³⁸ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:80/Gömlek no:455, 29.Z.1280,

³⁹ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:00064/Gömlek no:423, 29.Z.1285,

⁴⁰ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:00072/Gömlek no:173, 29.Z.1260,

⁴¹ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:00099/Gömlek no:375, 29.Z.1273,

⁴² BOA; DHSİİDd.; Dosya no:00100/Gömlek no:313, 29.Z.1288,

⁴³ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:00107/Gömlek no:51, 29.Z.1270,

⁴⁴ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:00109/Gömlek no:33, 29.Z.1278,

⁴⁵ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:00110-00041/Gömlek no:79, 29.Z.1292

⁴⁶ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:80/Gömlek no.455(55/203), 29.Z.1280

⁴⁷ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:00099/Gömlek no: 375, 29.Z.1273,

⁴⁸ BOA; DHSİİDd.; Dosya no:00100/Gömlek no:313, 29.Z.1288.

Sadık Efendi Kocaağa-zâde ise 1313/1885’de 200 kuruş, 1320/1902’de ise maaşı 400 kuruşa⁴⁹ yükselmiştir.

Mülazemetle (stajyer) göreve başlayan memurlar genellikle ücret almamakla birlikte, mülazametlik süresi uzun olan memur olabildiği gibi mülazemetlik süresi kısa olan memur da bulunabilmektedir. Örneğin; Mehmet Sadık Efendi Kocaağa-zâde 1306/1313 arası toplam 7 yıl mülazemet olarak çalışmıştır⁵⁰. Yine Mevlüt Efendi 1312/1884’de mülazemetle işe başlamış, 1314/1886’da 50 kuruş maaş almaya başlamıştır ki toplam mülazemetlik süresi 2 yıldır⁵¹. Haydar Efendi adındaki memur ise 6 aylık mülazemetlikten sonra 60 kuruş maaş almaya başlamıştır⁵².

Kırşehirli memurların, memuriyetleri döneminde bir takım suistimalleri de bulunmaktadır. Örneğin; Osman Hilmi Efendi, Şeyh Süleyman Türkmânî sülalesinden müteveffa Hayrullah Efendinin oğludur. Kırşehir kasabasında bulunan sıbyan mektebini bitirmiş, Rüşdiye’yi ise ancak 2.senesine kadar okumuştur. Çünkü bedensel engelli (arıza-vücutiyesine mebni) olduğundan devam edememiştir. İlk önce mülazemetle işe başlamış, ardından 1309/1891’de Kırşehir merkez Ziraat bankası şubesinde 400 kuruş maaşla kitabet görevine başlamıştır. Aynı bankada dayısının oğlu tarafından memur muavinliğine getirilmiş, ayrıca fahri bir şekilde Nafia komisyonu azalığını dahi yerine getirmektedir. Dayısının oğlu tarafından yapılan bu iltimas ortaya çıkarılınca, kendisi Çorum sancağı Ziraat bankası şubesi memur muavinliğine nakledilmiştir. Burada görev yaptığı esnada banka kayıtlarına geçirilmek üzere kendisine 1000 kuruş teslim edilmiş, fakat bu parayı kayda geçirmeyerek bir sene boyunca zimmetinde tuttuktan sonra teslim etmiştir. Kırşehir şubesi memuru Hakkı Efendi ise bu durumu ihbar etmemiştir. Bundan dolayı azledilmiş ve “*paraya el sürdürülmemek*” şartıyla açılacak bir şube kitabetine tayin edilmesine karar verilmiştir⁵³.

Yine bir başkası ise Mehmet Sadık Efendi Kocaağa-zâde ise Kırşehir Ziraat bankası şubesinde çalışmakta iken haksız bir şekilde “*bankadan kredi çekenlerden kalemiye adıyla üçer beşer mecidiye*” aldığı şahitlerin ifadesiyle anlaşılmış ve yeni kredi çeken birinin adına köy muhtarı vasıtasıyla teslim edilen 100 kuruşu kayda geçirmemiştir. Yapılan soruşturmada kendisinin de itirafı sabit olduğu için bir müddet açıkta bırakılmış, tenzil-i sınıf cezası verilerek ayrıca maaşı da 400 kuruştan 350 kuruşa indirilerek Feke Ziraat bankası şubesi 1. kitabetine tayin edilmiştir⁵⁴. Hal tercümelerinde memurların almış oldukları cezalar kaydedildiği gibi almış oldukları ödüller de kayda geçirilmişlerdir. Örneğin; Osman Feyzi Efendi 1317 senesinde vezaif-i rabia tevcih edilmiş, H.1318/M.1900 tarihinde kendisine 5. rütbeden Mecidi nişan-ı zi-şanı⁵⁵ ihsan buyurulmuş⁵⁶, Süleyman Şükrü Efendi’ye hüsn-ü hizmetten dolayı 4. rütbeden Mecidi nişan⁵⁷, Osman Hilmi Efendi’ye rütbe-i Rabia⁵⁸

⁴⁹ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00103/Gömlek no:101, 29.Z.1285

⁵⁰ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00103/Gömlek no:101, 29.Z.1285.

⁵¹ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:103/Gömlek no:237, 29.Z.1285.

⁵² BOA;DHSAİDd...; Dosya no: 2/ Gömlek no:172, 29.Z.1239.

⁵³ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00100/Gömlek no:313, 29.Z.1288.

⁵⁴ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00103/Gömlek no:101, 29.Z.1285

⁵⁵ Mecidi zî-Şanı: 18 Eylül 1852’de sultan Abdülmecid zamanında ihdas olunmuş Osmanlı nişanlarından biridir. Nişan beratla birlikte iyi hizmet edenlere verilir. Mülkiye ve ilmiyelilerin bu nişanı alabilmeleri için en az 20 yıl çalışmaları lazımdır. Bkz: M. Z. Pakalın; a.g.e., C.III., s.428.

⁵⁶ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:80/Gömlek no:445(55/203), 29.Z.128 ,

⁵⁷ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00072/Gömlek no: 173. Tarihi: 29.Z.1260.

buyurulmuş⁵⁹, Ahmet Müfid Efendi'ye 1320/1902'de gümüş liyakat madalyası tevcih edilmiştir⁶⁰. Hakkında soruşturma açılmayan ve mahkemeye alınmayan memurlar için “*şikayet vukuyla taht-ı muhakemeye alınmamıştır*”⁶¹ cümlesi tercüme-i-i hal’inde bulunmaktadır. Bazen de emekli olan memurun durumu ve aldığı maaşı da belirtilmektedir. Örneğin; Hasan Hüsnü Efendi, “Kırşehir sancağı evkaf müdürlüğünün memuriyet-i sabikasınca zimmet ve ilişkisi olmadığı ve kırk yedi buçuk kuruş maaşla redif çavuşluğundan tekaüd olduğu tasdik ve liva-i mezkur mutasarrıflığından teyid olunmuştur”⁶².

SONUÇ

XIX. yüzyılda oluşturulmaya başlanan Sicill-i Ahval Defterleri kişi ve kurumlar hakkında çok değerli bilgiler vermektedirler. Kırşehirli memurların durumuna bakıldığında dönemin şartları gereği iyi derecede bir eğitim gördükleri söylenebilir. Eğitimlerini tamamladıktan sonra genelde mülazemetle (stajyer) olarak göreve başladıkları, ardından kadrolu memur haline geldikleri görülmektedir. Fakat bazıları ise doğrudan kadrolu olarak göreve başlamışlardır. Hatta becayiş⁶³ suretiyle yer değiştirenler bile bulunmaktadır. Tıpkı günümüz- deki memuriyet sisteminde olduğu gibi görev yeri değişiklikleri yapılmaktadır. Usulsüzlük yapıldığında haklarında soruşturma açılabilir. İşlerinde başarılı olanlara ise madalya, rütbe ve nişanlar verilerek taltif edilmektedir. Kırşehir kökenli memurların devletin değişik kademelerinde almış oldukları görevleri ve hizmetleri hakkında yerine getirdiklerini belirtmek mümkündür. Sicill-i Ahval Defterleri XIX. Yüzyıl arşiv araştırmalarında birçok açılardan önemli konulara kaynaklık edebilecek niteliktedirler. Defterler sadece devlet memurlarının hayat hikayelerinin yazılı olduğu klasik biyografi özelliği taşımaz. Aynı zamanda memurların görev yaptığı şehirlere ait bir takım özellikleri de ortaya koyabilen, devletin mali ve idari politikasının takibinin yapılmasına imkan tanıyan, uygulanan eğitim sistemi hakkında bilgi edilebilen kaynak özelliği de sergilemektedirler⁶⁴. Fakat yine de yukarıda verdiğimiz bilgiye göre vermiş oldukları diğer bilgilerin yanı sıra Sicill-i Ahval kayıtları aslında tarihte yaşamış ve tarihin malı olmuş kişilerin resmî hayatlarının hikayeleridir diyebiliriz. Bizlere yazılmış oldukları dönemdeki önemli şahsiyetleri, çevrelerini, yetişme şartlarını, kurumları, kurumların işleyiş tarzını bildirme konusunda değerli bilgiler vermektedirler. Kırşehir doğumlu memurlar arasında şehrin ileri gelen ailelerin çocukları olduğu gibi esnaf, tüccar, şeyh ve köylülerin⁶⁵ de çocukları bulunmaktadır. Bu durum bize kim olursa olsun gerekli şartları taşıdıktan sonra her Osmanlı vatandaşının memur olabileceğini göstermektedir. Ayrıca şehirlerde, kasabalarda yetişen ve meşhur olan kişilerin hayatları ilgi

⁵⁸ Rütbe: devlet memurlarıyla halktan bazılarına verilen paye ve ünvanlar hakkında kullanılan bir tabirdir. Başlangıçta mülkiye memurlarında rütbe olmamasına rağmen 1832-33 senesinden itibaren rütbe esası getirilmiştir. İlkönce memuriyete mahsus olmak üzere Üla, Saniye, Salise ve Rabia rütbeleri ihdas olunmuştur. Daha fazla bilgi için bkz: M. Z. Pakalın; a.g.e., C.III., s.210.

⁵⁹ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00100/Gömlek no:313, 29.Z.1288,

⁶⁰ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:00152/Gömlek no:9, 29.Z.1296,

⁶¹ BOA;DHSAİDd...; Dosya no:8/Gömlek no:1035, 29.Z.1267, Dosya no:9/Gömlek no:9, 29.Z.1273,

⁶² BOA;DHSAİDd...; Dosya no:67/Gömlek no:241, 29.z.1255,

⁶³ BOA: DH.SAİD d .....Dosya no: 00107/Gömlek no: 51. Tarihi:29.Z. 1270. **Becayış:** Yer değiştirme.

⁶⁴ Yunus Özger; **Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları**, İstanbul,2010, s.25.

⁶⁵ BOA; DH.SAİD.d..., Dosya no 2 Gömlek No 172 / Belge Tarihi 29.Z.1239. Haydar Efendi Kırşehir merkez köylerinden olan Yağmurlu köyünde doğmuş ve sıbyan mektebini kendi köyünde okumuştur.

çekici olmuş ve bunlara yönelik çalışmalar yapılmıştır. Zira bu şahısların hayatlarının ortaya konulması şehir ve kasabalar için de birer övünç kaynağı olmuştur⁶⁶.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri ve Kaynak Eserler

BOA, DH.SAİD. d..., 80/455(55/203).; 00064/ 423. ; 00072/ 173. ; 00099 / 375. ; 00100/ 313. ; 00103/ 101.; 00103/ 237. ; 00107/ 51.; 00109/ 33.; 00125/ 297.; 00143/ 453.; 00152/ 9.; 00174-00172/ 341.; 00175/ 217.; 00175/ 315.; 00186/ 48.; 00188/ 48.; 00192/ 176.; 00193/ 19.; 9 / 751.; 128/ 317.;139/ 407.; 147/ 289.; 151/ 375.; 155/ 135.; 158/ 409.; 163/ 163.; 2/ 172.; 30/ 291.; 52/ 453.; 57 / 229.; 67/ 241.; 68/ 95.; 2/ 7.; 76/ 265.; 8/ 1035.; 9/ 9.; 166/245.; 36/ 137.

Ankara Vilayeti Salnamesi, H.1307-1308/ 1889-1890 Tarihli.

Ankara Vilayeti Salnamesi, H.1311/1893 Tarihli.

Ankara Vilayeti Salnamesi, H.1317/1899 Tarihli.

Ankara Vilayeti Salnamesi, H.1320/1902 Tarihli.

Telif Eser ve Makaleler

-----; “ Rüşdiye Madd.”, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, C.XIX., İstanbul,1993.,

Akyıldız, Ali; **Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme**, İletişim Yay.,I. Baskı, İstanbul, 2004.

Akyıldız, Ali; **Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform**, İstanbul,1993.

ASLAN, Ahmet; **Sicil-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Afyonkarahisarlı Devlet Memurları (1879-1909)**, Muğla Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , Muğla 2006

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, Ankara, 1992.

Çakaloglu, Cengiz; “*Sicill-i Ahval Kayıtlarına Göre Osmanlı Devleti'ndeki Manisalı Mülki Amirler*”, **A.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**”, S. 25, Erzurum, 2004 - 221 - 242.

ÇETİN, Atilla, “*Sicil-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları*”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, (Haziran 1992), s. 66, s. 34-42.

Çetin, Atilla; “*Sicill-i Ahval Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma*”, **Vakıflar Dergisi**, XXIX, Ankara, 2005.

Daşcıoğlu, Kemal; ”*Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Buldanlı Memurlar*”,**Buldan Sempozyumu**, 23/24 Kasım 2006.

Erkartal, Ahmet; **Sicill-i Ahval Defterlerindeki Safranbolulu (Zağfiranbolulu) Memurlar (1879-1909)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2007.

Findley, Carter V. ; **Kalemiyyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi**, (Çvr. Gül Çağalı Güven), Tarih Vakfı Yurt Yay., Ekim,1996.

⁶⁶ Bu tür eserlerden biri de Ayhan Yüksel'in Sicill-i Ahval Defterlerinden kayıtlarını çıkardığı Tirebolulu memurlar ile ilgili yaptığı çalışmadır. Bkz. Ayhan Yüksel, **Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Tirebolulu Memurlar (1879-1909)**, İstanbul, 2004.

- Findley, Carter V. ; **Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Reform Bab-ı Ali (1789-1922)** (Çvr. Latif Boyacı-İzzet Akyol), İz Yay., İstanbul,1994.
- Gazel, Ahmet Ali; “*Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Anamurlu Memurlar*”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 32, Erzurum 2007.,s.203-213.
- Kütükoğlu, Bekir, “*Son Devir Osmanlı Biyografik Kaynakları*”, **Vekayinüvis Makaleler**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayını, İstanbul 1994, s. 211-216.
- Mert, Talip; “*Sicill-i Ahval Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizannameler I*”, **Arşiv Araştırmaları Dergisi**, S.II, İstanbul, 2000, s.97-111.
- Ortaylı, İlber; **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)**, TTK Yay, Ankara,2000.
- Özger, Yunus; “*Sicil-i Ahvâl Defterlerine Göre Bazı Yahudi Memurların Sosyo-kültürel Durumları*”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 4 Sayı: 16, Kış, 2011, s.381-401.
- Özger, Yunus; **Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları**, İstanbul,2010.
- Özkan, Selim Hilmi; “*Osmanlı Devleti'nde Yabancı Dil Eğitimi*”, **Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/3 Summer 2010**, s.1791.
- Pakalın, Mehmet Zeki; **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C. II- III. İstanbul,1993.
- Sarıyıldız, Gülden; **Sicill-i Ahval Komisyonunun Kuruluşu ve İşlevi (1879-1909)**, Der Yay. İstanbul, 2004.
- Soyluer, Serdal; **Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Muğlalı Devlet Memurları (1879-1909)**, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2006.
- Türkçe Sözlük**, TDK yay. Ankara,2005.
- Yüksel, Ayhan; **Osmanlı Döneminde Tirebolulu Memurlar**, İstanbul, 2004.

EKLER**OSMAN HİLMİ EFENDİ**⁶⁷

Osman Hilmi Efendi Kırşehir’nde medfun Şeyh Süleyman Veli kuddise sırrehu’l-ali hazretlerinin sülalesinden müteveffa Şeyh Hasan Hayrullah Efendinin mahdumudur.

1288 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1287 Kırşehir kasabasında tevellüd ettiği nüfus-ı tezkire-i Osmaniyesinde muharrerdir. Kasaba-i mezkure sıbyan mektebinde ibtida ulum-ı diniyyeyi ve rüşdiyenin ikinci senesine kadar müretteb dersleri tahsil etmiş ise de arıza-i vücudiyesine mebni ikmal-ı tahsil edemeyerek mektebi terk eylemiş ve muahheren muallim-i mahsusundan bir mikdar Arabi ve Farsî okumuştur. Türkî ve Farsî tekellüm ve kitabet eder. Hikaye kabilinden (eser adı okunmuyor) ve bazı hikayet ve gazeliyatı havi Nefsü’l-medar (veya Nakşu’l-Medar) namlarıyla iki eseri olup ikisi de Maarif Nezaret-İ Celilesinin ruhsatıyla tab’ olunmuştur. 1305 senesi muharremi evailinde Eylül 1303 17 yaşında iken Kırşehir Sancağı muhasebe kalemine bila maaş mülazemetle girip 1306 senesi Rebiyyü’l-Evvelinin 17’sinde 9 Teşrin-i Sani 1304 100 kuruş maaşla kalem-ı mezkur kitabeti muavinliğine ve sene-i merkume zilka’adesinin 10’unda 26 Haziran 1305 150 kuruş maaşla yevmiye kitabetine tayin olunarak 1307 senesi şehr-i Recebinin 21’inde 1 Mart 1306 maaşı 30 kuruş zam ile 180 kuruşa iblağ olunmuştur. Ve 1310 senesi şehr-i Şabanının 24’ünde 1 Mart 1309 400 kuruş maaşla liva-i mezkur Ziraat Bankası şubesi kitabetine tayin ve 1311 senesi Şevvalinin 7’sinde 1 Nisan 1310 ol mikdar maaşla mezkur şubenin memur muavinliğine tahvil olunarak bu muavinliğe ilaveten ve fahriyen Nafia Komisyonu azalığını dahi ifa etmekte olduğu halde 1312 senesi şehr-i Recebinin guresinde rütbe-i Rabia tevcih buyrulmuştur. Şube memuriyetinden dayı-zâdesi olduğu ahiren anlaşılması üzerine 1313 senesi şehr-i Şabanının 28’inde 1 Şubat 1311 mezkuru’l-mikdar maaşla Çorum sancağı Ziraat Bankası şubesi memur muavinliğine nakl edilmiştir. Tahlifi bi’l-icra Şevvalin 28’inde 31 Mart 1312 ifa-yı vazifeye mübaşeret etmiş ve salifü’z-zikr Kırşehir ziraat bankası memuriyeti muavinliğinde müstahdem iken Mecidiye kazası bedel-i nakdi akçesinden mezkurece ita olunmak üzere kendisine teslim olunan 1000 kuruşu bir sene kadar zimmetinde tutarak badehu teslim eylemesi ve mezkur Kırşehir banka şubesi memuru Hakkı Efendinin o zaman vuku bulup ahiren ba tazmin meydana çıkarılan su-i muamelatını idareye ihbar etmemesi hasebiyle 1314 senesi şehr-i Şabanının 21’inde 12 Kanun-ı Sani 1312 azl olunup bade ma paraya el sürdürülmemek üzere açılacak bir şube kitabetine tayin olunmasına idare-i merkeziye meclis-i idaresince karar verilmiştir. Mezkûr banka müdüriyet-i umumiyesinden yazılan mülâhazada bâlâda muharrer Ziraat bankası şube kitabetiyle memur muavinliklerinde istihdam olunmuştur. Denilmiştir. Hıdemat-ı sabıkasında müddet-i istihdam ve mikdar-ı maaş ve esbab-ı infisal ve berat-ı zimmetini havi Kırşehir sancağı meclis-i idaresinin 29 Mart 1309 ve 15 Şubat 1311 tarihli mazbatalarıyla 25 Ağustos 1310 tarihli Zile ve Çorum sancağıyla ve kezalik Çorum ve Kırşehir Ziraat Bankası şubesi meclis-i idarelerinin 10 Şubat 1312/ 21 Kanun-ı Sani 1312 ve 7 Mart 1311 tarihli mazbataları ve tezkire-i Osmaniyesi aynen görülüp iade kılınmış ve rütbe-i Rabia varakasının suret-i musaddakası ve bir şube kitabetinde istihdamı hakkındaki meclis-i idarenin kararı suretleri salifü’z-zikr “..... ve nakşü’l-medar” nam eserlerinin birer nüshası asıl tercüme-i-i hal varakasına merbut bulunmuştur. 14 Cemaziyye’l-ahir 1318 ve 26 Eylül 1316.

⁶⁷ BOA: DH.SAİD d .....Dosya no: 00100/Gömlek no: 313. Tarihi: 29.Z.1288.

ABDUNNAFİ EFENDİ⁶⁸

Kırşehirli Garip-zâde müderrisinden müteveffa Nuri Efendinin oğludur.

1270 sene-i hicriyesi evahirinde Kırşehri'nde tevellüd etmiştir.

Mekteb-i ibtidai ve medreselerde tedris etmiştir. Türkçe tevellüd etmiştir. [Türkçe tekellüm etmiştir mi kasetmektedir?]

1285 senesi evailinde 14 yaşında olduğu halde 100 kuruş maaşla mahalli jandarma zabtiye kitabetine tayin olunup 1290 sene-i hicriyesi evahirinde kitabetin lağviyle açıkta kalmış ve Zilhiccesinin 20'sinde 400 kuruş aylıkla Mecidiye ve 1292 senesi Cemaziyye'l-ahire 20'sinde maaş-ı mezkurla Avanos kazası tahrirat kitabetlerinde bulunarak 1294 senesi Muharremü'l-haramı guresinde heyet-i hükümetle Arabsun'a nakl olunmuştur.

Sene-i merkume Receb-i şerifi guresinde istifaen infisal ederek zilhicce guresinde 200 kuruş aylıkla Kırşehri rüsumat katibi olmuş ve 1296 senesi zilkadesinin 15'inde 300 kuruş maaşla mahalli Adliye zabıt kitabetine 1297 senesi şehr-i saferinin 10'unda maaş-ı halisiyle aza mülazimliğine alınmış ve Rebiyyü'l-ahire guresinde 350 kuruş maaşla Kırşehri rüsum-ı sitte memurluğuna girmiştir.

1299 senesi Şevvalü'l-mükerremi guresinde memuriyet-i merkume idarehanesi penceresinden kazaen zuhur eden harikden dolayı infisal eylemiş ise de muahheren Yozgat rüsum-ı sitte nezaretçe edilen tahkikat neticesinden bi-medhal olduğu tahakkuk ederek Zilka'ade guresinde 450 kuruş maaşla Ankara rüsum-ı sitte müdüriyeti baş kitabetine tayin olunmuş ve Zilhiccesinin 15'inde istifaen infisal ederek şehr-i mezburun 16'sında 300 kuruş aylıkla Kırşehri sancağı Mülkiye Tahrirat kalemi müsevvid-i saniliğine girip 1300 senesi cemaziyye'l-evvelisinin 15'inde 500 kuruş maaşla Sekilu? memlahası baş kitabetine 1301 senesi cemaziyye'l-evvelisinin 28'inde 300 kuruş aylıkla ve becayış suretiyle Kırşehri Düyun-ı Umumiye memurluğuna nakl-i memuriyetle 1303 senesi cemaziyye'l-evvelisinin bir katl maddesinden dolayı infisal etmiş ve muahheren beratı tahakkuk ederek 1304 senesi Şevvalinin 25'inde 350 kuruş maaşla Kangırı Düyun-ı Umumiye merkez memurluğuna tayin ve iki maaş nisbetinde 700 kuruş ikramiye itasıyla taltif olunmuştur.

1305 senesi Zilkadesinin 25'inde istifa ederek 1308 senesi şehr-i Rebiyyü'l-evvelinin 26'sında 350 kuruş aylıkla Avanos Düyun-ı Umumiye memurluğuna tayin kılınmıştır.

Nezaret-i mumaileyha ile idare-i merkeziye müdüriyet-i umumiyesinden yazılan hüsn-ı hal varakasinda dermeyan eylemiştir.

Mumaileyhin 1309 senesi Ramazanının 20'sinde 6 Nisan 1308 450 kuruş maaşla Çorum Düyun-ı Umumiye memurluğuna tayin ve maaşı 1310 senesi Şabanının 24'ünde 1 Mart 1309 500 kuruşa iblağ edildiği ve mumaileyh Kırşehir rüsum-ı sitte memuru iken idarede zuhur eden harik idare kolcusunun nisbetinden? ileri gelip derhal itfa edilerek idarece bir güne zayiat vukua gelmediği gibi Bayram Ali namında birinin muhterikan vefat etmesi üzerine maznun gösterilerek bu babda cereyan eden tetkikat neticesinde men'-i muhakemesinde karar

⁶⁸ BOA: DH.SAİD d .....Dosya no: 00107/Gömlek no: 51. Tarihi:29.Z. 1270.

verildiği bi'l-istilam Ankara Düyun-ı Umumiye nezaretinden cevaben varid olan tahriratla melfufu istintakname ve men'-i muhakeme kararnameşi suret-i müsaddakası mefadından anlaşıldığı Düyun-ı Umumiye sicil şubesinin 22 Nisan 1312 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. 5 Safer 1320 30 Nisan 1318

Mumaileyhin 1316 senesi Saferinin 16'sında 23 Haziran 1314 800 kuruş maaşla tefrikan Midilli Düyun-ı Umumiye nezaretine mülhak Çandarlı ve 1317 senesi Rebiyyü'l-evvelinin 25'inde 21 Temmuz 1315 1000 kuruş maaşla kezalik tedkikan Konya Düyun-ı Umumiye nezareti mülhakatından Başhan mahkemeleri müdüriyetlerine nakl edildiği şube-i mezkurenin 29 Haziran 1318 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir.

İBRAHİM EDHEM EFENDİ⁶⁹

Ahi Evran-ı Veli bin Abbas sülalesinden Şeyh Abdullah-zâde Şeyh Mahmud Efendinin oğludur.

1284 senesi Recebi gurresinde (17 Teşrin-i evvel 1283) Kırşehir kasabasında tevellüd ettiği nüfus-ı tezkere-i Osmaniyesi suret-i müsaddakasında muharrerdir.

Mekteb-i Sıbyan ve Rüşdiyede bir müddet tahsilde bulunduğu ve Türkçe okur-yazar olduğu tercüme-i-i halinde mesturdur.

1301 senesi Zilka'adesinin 23'ünde (1 Eylül 1300) 300 kuruş ücret-i maktua ile Kırşehir sancağı aşar ve ağnam kitabetine bi't-tayin iki mah ve 1302 zilhiccesinin (Eylül 1301) mezkuru'l-mikdar ücret ile tekrar kitabet-i mezkureye tayin ve yine iki mah istihdam olunduktan sonra 1303 senesi saferinin 5'inde (1 Teşrin-i sani 1301) liva-i mezkur defter-i hakani kaleminde mülazemetle başlamış ve 1307 senesi recebinde (Mart 1306) aidat ile liva-i mezkur merkez kazası yoklama kitabetine bi't-tayin 1314 senesi rebiyyü'l-ahirinin 20'sinde (16 Eylül 1312) kezalik aidat ile merkez-i mezkur tapu kitabetine nakl edilip 1319 senesi Saferinin 13'ünde (19 Mayıs 1317) 380 kuruş maaşla liva-i mezkur defter-i hakani kalemi baş kitabetine tayin olunmuştur.

Salifu'z-zikr aşar ve ağnam kitabetlerinde müddet-i istihdam ve maaş miktarlarıyla keyfiyet-i beraati ve mezkur yoklama kitabetine tarih-i tayin ve tapu kitabetine nakli Kırşehir mutasarrıflığıyla defter-i hakani memuriyetinin (29 Nisan 1314) ve 21 Nisan 1314) tarihli tahrirat-ı cevabiyelerinde gösterilmiş ve tapu kitabetine tarih-i tayini defter-i hakani nezareti muhasebesi kaydına muvafık idüğü vukuat defterinde tasdik olunmuş ve zikr olunan muharrerat ile nüfus-ı tezkere-i Osmaniyesi suret-i müsaddakası aslı tercüme-i-i hal varakasıyla beraber nezaret-i müşarunileyha Sicill-i Ahval şubesinde mahfuz olup mezkur baş kitabete tarih-i tayin ve kemiyet-i maaşı şube-i mezkurenin 21 Haziran 1321 tarihli vukuat pusulasından anlaşılmıştır. 26 Cemaziyye'l-ahir 1325 21 Temmuz 1323.

⁶⁹ BOA: DH.SAİD d .....Dosya no: 00143/Gömlek no: 453. Tarihi: 29.Z.1284.

KİGORK EFENDİ⁷⁰

Ermeni milletinden Aragel Efendinin oğludur.

1295 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1294 de tevellüd ettiği nüfus-ı tezkire-i Osmaniyesi suret-i müsaddakasında ve mahall-ı veladeti Kırşehir kasabası idüğü tercüme-i-i hal varakasında muharrerdir.

Kasaba-i mezkurede Ermeni milletinden ve Nevşehir’de Protestan mekteblerinde bir müddet okumuş ise de şehadetname(sı) olmadığı varaka-i mezkurede münderictir.

1326 senesi Rebiyyü’l-evvelinin 26’sında 15 Nisan 1324 Konya Polis memurluğuna tayin olunmuş ise de Cemaziyye’l-evvelisinin 6’sında 24 Mayıs 1324 tahsisatlarının karşılığı bulunamadığından dolayı infikak etmiş ve müddet-i mezkure zarfında maaş almamıştır.

Sene-i merkume Recebi selhinde 15 Ağustos 1324 ale’l-usul tahlifi bi’l-icra 250 kuruş maaşla Sultaniye Ziraat bankası sandığı muhasebe kitabeti refakatine tayin olunarak işe mübaşeret etmiştir.

Sultaniye kazası kaymakamlığından mumaileyhin hüsn-ü hal ashabından olduğu ve mezkur bankası idare-i umumisinden ifa-yı vazife etmekte olduğu tahkik olunmuştur.

Polis memurluğundan sebep-i infikakı ve müddet-i istihdamını mübeyyin Konya vilayeti polis meclisinin 25 Haziran 1324 tarihli derkenarı ve nüfus-ı tezkire-i Osmaniyesi suret-i müsaddakası asıl tercüme-i-i hal varakasıyla mahfuz olup hizmet-i hazırasında ifa-yı vazifeye tarih-i mübaşeretleri mikdar-ı maaşı ve tahlif olduğu evrak-ı muhabereden anlaşılmıştır. 28 Teşrin-i evvel 1328.

---

⁷⁰ BOA: DH.SAİD d .....Dosya no: 00175/Gömlek no: 217. Tarihi: 29. Z. 1295.